

ДАТИ ПОСЛЕДЊИ ОТПОР НА КАДИЊАЧИ.

Баш у том периоду, 1941. године, када је Немачка била на врхунцу своје моћи, постојала је на овој територији — на територији Србије — тако рећи слободна партизанска држава, позната као „Ужичка република“. Њено постојање значило је прави пораз, политички и војни пораз немачког фашизма и његове војне силе не само код нас него и у свету.

У том критичном времену, као што је познато, тежиште устанка у Југославији налазило се у источном делу земље, обухватајући Србију, источну Босну, и Црну Гору. Центар тог тежишта сачињавали су западна Србија и делом Шумадија које су образлагале прву нашу слободну територију, ако је допуштено да се изрази, државног карактера.

Устанком 1941. године, а посебно његовим тежиштем, положен је темељ даљем развоју устанка, положен темељ његовој каснијој победи. Ово тежиште дало је искуство и пролетерске бригаде, а управо то је и омогућило славни пут преко Босанске Крајине, Сутјеске, Београда до Трста.

Немци су брзо схватили да је у циљу ликвидације устанка у првом реду нужно ликвидирати ово тежиште. Шта више, они су поуздано сматрали да ће ликвидација тог тежишта бити довољна за пораз читавог устанка. У том циљу су планирали свој подухват, познат под називом Прва офанзива. Поред четири дивизије своје регуларне војске и још око две дивизије полиције и других група које су се већ дотада налазиле у борби против наших снага довели су још две своје елитне дивизије из Француске и Грчке. Њима су се већ биле придружиле тако рећи од самог почетка издајничке банде Недића и Драже Михаиловића.

Наше снаге биле су већ заморене тромесечним непрекидним, даноноћним борбама од стварања слободне територије. Оне су биле развучене непосредно пре немачког напада због борби са издајничким бандама Драже Михаиловића.

У таквој ситуацији Немци су олако продрли слабо брањеним правцем Пецка — Љубовија — Бајина Башта и нашли се пред Ужицем. У тој ситуацији друг Тито је на Кадињачу упутио послед-

њу резерву — Ужички раднички батаљон. Треба имати у виду да Ужички раднички батаљон није била војна јединица у строгом смислу те речи. То су били радници ужичке фабрике оружја, радници из партизанских занатских радионица, који су дотле узели само једанпут учешће у борби кад су четничке банде угрозиле Ужице. Била је то јединица без војног искуства, али само без тога.

Увек ћу се сећати тог студеног новембарског јутра, када сам са једном четом стигао после скоро двадесточасовног марша на Кадињачу и овде затекао Ужички раднички батаљон са командантом Ужичког одреда Јерковићем.

Рекао сам Јерковићу садржај директиве друга Тита — дати последњи отпор на Кадињачи, а потом тежиште усмерити на заштиту правца Вишеград — Ужице.

Ставио сам примедбу да ми некако читава концепција распореда одише одлучним отпором.

ГХозвао ме је да обиђемо положај. После првих сусрета са борцима положај је престао да ме занима јер се оно што су ти људи мишљили и осећали могло тако јасно видети и осетити. Ти људи су знали да ће изгинути. Они су сматрали да је то потребно. Они су чак то и желели. Јер они су знали да Ужице одбранити не могу, али они су осећали да не могу да се растану са слободним Ужицем, са Ужицем у коме се већ месецима вије партизанска застава слободе, једина застава у хитлеровској европској тврђави. Они су свакако знали да то не значи крај устанка, али су знали да је то крај слободног партизанског Ужица. И они тај крај нису могли, нити желели да преживе. Они су, дакле, свесно желели да ту на домаку свог Ужица умру. И овде на Кадињачи тих 300 људи дочекало је немачку дивизију. И тукли се читав дан са том дивизијом. И остали ту.

Немци су са три правца надирали на Ужице. Немачка колона од правца Кадињаче стигла је последња. Истог вечер а главнина каших снага налазила се на обронцима Златибора. Њени борци гледали су са дубоким болом у правцу Ужица и говорили гласно. „Вратићемо се!“ Они тада нису знали како су њихови другови са Кадињаче изразили стају љубав према револуцији, слободи и свом граду.

Борци славних пролетерских бригада вратили су се после тешког победоносног пута али борци са Кадињаче остали су ту да се и мртви бију.

После неколико дана Немци су на сред Ужица ставили на ломачу тело мртвог команданта Ужичког партизанског одреда. Из одела Јерковића одједанпут је експлодирала бомба. Неколико Немаца је поинуло. И мртав Јерковић се још тукао. Не само Јерковић. Тукли су се сви пали борци, тукла се и даље читава Кадињача.

Таква револуција морала је победити, револуција са Кадињачама, Козарама, Сутјескама...

(Из листа „Вести“ од 22. октобра 1959).

Радивоје ЈОВАНОВИЋ